

กลยุทธ์เชิงพุทธธรรมที่ผู้นำประเทศนำมาใช้ในการบริหารประเทศ
กรณีศึกษา หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช และนายอานันท์ ปันยารชุน
Buddhist strategies adopted by country leaders in the country administration
A case study of great-grandchild of a king Kukrit Pramoj and Mr. Anand
Panyarachun

พระสุเทพ เฮงจินดา* จีระ ประทีป*

Phra Suthep Hengjinda* Chira Prateep*

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต*

Doctor of Philosophy Program in Public Administration, Rangsit University*

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง กลยุทธ์เชิงพุทธธรรมที่ผู้นำประเทศนำมาใช้ในการบริหารประเทศ กรณีศึกษา หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช และนายอานันท์ ปันยารชุน มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1. วิเคราะห์ความเป็นมาของผู้นำประเทศนำกลยุทธ์พุทธธรรมมาใช้ในการบริหารประเทศ 2. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมในการบริหารของผู้นำประเทศ 3. เพื่อสังเคราะห์กลยุทธ์เชิงพุทธธรรมที่ผู้นำประเทศนำมาใช้ในการบริหารประเทศ กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ การบริหารเชิงกลยุทธ์ ทฤษฎีภาวะผู้นำ หลักพุทธธรรม

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล อันได้แก่ 1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูล ในกรณีศึกษา หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช นายอานันท์ ปันยารชุน 2. การใช้เอกสาร (document) โดยการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ งานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อและขอบเขตการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า (1) ตั้งแต่ในสมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี สมัยรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 1 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ จอมพล ถนอม กิตติขจร กรณีศึกษา หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช กรณีศึกษา นายอานันท์ ปันยารชุน ได้มีการนำกลยุทธ์เชิงพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารประเทศในทุกยุคสมัย (2) สภาพแวดล้อมในกรณีหม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้เกิดวิกฤตการณ์และความขัดแย้งในสังคมเป็นความขัดแย้งนานปีการ เนื่องจากมีการแสดงออกซึ่งเสรีภาพต่าง ๆ ในด้านความเชื่อและอุดมการณ์ทั้งที่เป็นอุดมการณ์ต่อต้านจักรพรรดินิยมอเมริกา และยังมีปัญหาการเข้ามาของลัทธิคอมมิวนิสต์ และเรื่องของการเกษตร ชาวไร่ชาวนา ส่วนใหญ่กำลังประสบกับทุกข์ยากด้วยเหตุที่การเพาะปลูก และสภาพแวดล้อมในกรณีนายอานันท์ ปันยารชุน ได้เกิดปัญหาการประมุขสัมปทานของรัฐ ระบบภาษีที่มีปัญหาและมีช่องโหว่มาก และยังมีปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (3) กลยุทธ์เชิงพุทธธรรมที่ผู้นำประเทศนำมาใช้ในการบริหารประเทศ กรณี หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช โดยใช้ กลยุทธ์ที่ 1) กาลานุกาล ปฏิวิสัตตัตถิย เมตตีสัมพันธูปายโกสละ การผูกไมตรีกับเพื่อนบ้านในเวลาที่เหมาะสม กลยุทธ์ที่ 2) ขนปทกัมมธนากรณปโยค อุปายโกสละ การแบ่งปันทรัพยากรเพื่อสร้างงานในชนบท กลยุทธ์ที่ 3) ขันติวิธรรคตปิยวาจา การเจรจาอย่างมีอหิพัตถ์ด้วยความอดทน และกรณีนายอานันท์ ปันยารชุน คือ กลยุทธ์ที่ 1) ธัมมาชชวะ วิโรธนกัมมะ การทำงานโดยยึดหลักความถูกต้อง กลยุทธ์ที่ 2) โยนิโสมนสิการ สหคตธัมมัญญ

การแก้ไขปัญหาอย่างแยกย่อย กลยุทธ์ที่ 3) จักขุมานุสิก นิสสัยสัมปันโน การมองการณ์ไกลและใช้มนุษย์สัมพันธ์

คำสำคัญ: หลักพุทธธรรม, ผู้นำประเทศ, ความเป็นมา, สภาพแวดล้อม, กลยุทธ์เชิงพุทธธรรม

Abstract

The objectives of the research on Buddhist strategies adopted by country leaders in the country administration: A case study of M.R. Kukrit Pramoj and Mr. Anand Panyarachun, are; 1. To analyze the background of the country leaders in adopting Buddhist strategies in the country administration, 2. To analyze the environment the country leaders in the country administration, 3. To synthesize the Buddhist strategies adopted by the country leaders in the country administration.

The conceptual framework used in this research consists of strategic management, leadership theory, and Buddhism principles. This research is qualitative using the tools for data collection including 1. In-depth interview with the target group who are informants in the case study of M.R. Kukrit Pramoj and Mr. Anand Panyarachun, 2. Documentation by studying from the books, researches, and documents related to the topic and research scope.

The research results revealed that (1) since the Sukhothai period, Ayutthaya period, Thonburi period, Rattanakosin period in the reigns of King Rama I, King Rama IV, King Rama V, King Rama VI after the change of administration in 1932, in the case study of M.R. Kukrit Pramoj and Mr. Anand Panyarachun, the Buddhist strategies have been applied in the country administration in all eras. The research results revealed that (2) for the circumstance in the case of M.R. Kukrit Pramoj, the crises and social conflicts occurred. This is due to the expression of freedom in belief and ideology despite the anti-imperialist ideology of USA. There was also a problem of the entry of communism and agriculture. Most farmers experienced difficulties because of their cultivation and the environment. In the case of Mr. Anand Panyarachun, the problem occurred in bidding for the state concessions. There were also problems of tax system with a lot of flaws, natural resources, and environment. The research results revealed that (3) Buddhist strategies adopted by the country leaders in the country administration in the case of M.R. Kukrit Pramoj were 1) Kalanukul Patiwissakakattiya Mettisamphanthupayakosala, to build friendship with neighbors in a timely manner, 2) Chanapatthakammathanakaranapayok Upayakosala, to share resources for creating jobs in the countryside, 3) Kanti Withurasahakatapiyawaja, to negotiate professionally with patience. In the case of Mr. Anand Panyarachun, the strategies were 1) Dhammatchawa Wirotthanakamma, to work based on the principle of rightness, 2) Yonisomanasikarn Sahakatadhammanyu, 3) Chakumanusik Nissayasampanno, to foresee and use human relations.

Keywords: Buddhist principles, country leaders, background, environment, Buddhist strategies

บทนำ

ปัญหาสำคัญของการบริหารราชการแผ่นดินของประเทศที่มีระดับการพัฒนาไม่สูงนักก็คือ ระบบข้าราชการและนักเมือง ที่ยังไม่ได้ทำงานอย่างเต็มความรับผิดชอบ ซึ่งส่งผลให้การดำเนินนโยบายต่าง ๆ ยังไม่ได้แก้ไขปัญหาที่แท้จริงของประชาชนและประเทศ บ่อย ครั้งเป็น การดำเนินนโยบายเพื่อสร้างภาพให้แก่ส่วนตนและมีการทุจริต คอร์รัปชันปรากฏให้เห็นกันทั่วไป และส่งผลกระทบต่อส่วนรวม ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ ความไม่เชื่อมั่นในสถานะของประเทศ และความไม่ไว้วางใจในข้าราชการและนักการเมือง ซึ่งในส่วนนี้การแก้ไขปัญหา ของการบริหารประเทศของเรานั้นถูกมองว่ามีปัญหามากและทางเลือกหนึ่งของการแก้ไขปัญหาคือการนำหลักคำสอนของพุทธศาสนา คือหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารประเทศเพื่อช่วยในการแก้ไขปัญหา ในทุกระดับชั้นในการบริหารซึ่งถือเป็นตัวเลือกที่สำคัญและเป็นทางออกที่สังคมไทยควรให้ความสำคัญ

หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนานั้น ยังมีความหลากหลายและครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ มากมาย หลักพุทธธรรมสามารถใช้ในการแก้ไขปัญหาและเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้มากมาย ทั้งปัญหาระดับจุลภาค ระดับมหภาค พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นของล้ำค่าและทรงอนุภาพ

ประเทศไทยเรานั้นมีประชาชนของประเทศกว่าร้อยละ 90 นับถือพุทธศาสนา และมีพื้นฐานสำคัญของสังคมของประเทศ เช่น ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี วัฒนธรรม ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากพุทธศาสนา ประเทศไทยนั้นเป็นสังคมหนึ่ง ซึ่งยอมรับพระพุทธศาสนา และมีวิถีชีวิตของคนไทยส่วนใหญ่ตั้งแต่กำเนิดจนถึงตาย จึงเกี่ยวโยงสัมพันธ์ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับพุทธศาสนาและหลักคำสอน พุทธศาสนามีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวพุทธมาตั้งแต่อดีต สมบูรณ์ สุขสำราญ. (2534) ซึ่งถ้ามีการใช้ในการกำเนินนโยบายก็สามารถช่วยในการบริหารให้เป็นไปในทางที่ดี จะเห็นได้ว่าถ้าไม่มีการนำหลักธรรมมาใช้ในการบริหารประเทศผู้นำหลายคนที่ขาดคุณธรรมและจริยธรรมในการบริหารงานก็จะส่งผลเสียให้แก่ประเทศชาติได้ เมื่อหลักพุทธธรรมในทางพระพุทธศาสนามีคุณูปการมากเช่นนี้

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับกลยุทธ์เชิงพุทธธรรมที่ผู้นำประเทศนำมาใช้ในการบริหารประเทศเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาให้บรรลุผลสำเร็จนั้นมิใช่เรื่องง่าย

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. วิเคราะห์ความเป็นมาของผู้นำประเทศในการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารประเทศ
2. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมในการบริหารของผู้นำประเทศ
3. เพื่อสังเคราะห์กลยุทธ์เชิงพุทธธรรมที่ผู้นำประเทศนำมาใช้ในการบริหารประเทศ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องกลยุทธ์เชิงพุทธธรรมที่ผู้นำประเทศนำมาใช้ในการบริหารประเทศ มีขอบเขตของเนื้อหา การวิจัยคือศึกษา ผู้นำประเทศที่ได้นำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารประเทศ ตั้งแต่สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยกรุงธนบุรี สมัยรัตนโกสินทร์ เป็นต้น ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 กรณีศึกษา หม่อม

ราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช กรณีศึกษานายอานันท์ ปันยารชุน โดยศึกษาวิเคราะห์ความเป็นมาและสภาพแวดล้อมที่ผู้นำประเทศได้นำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารประเทศเพื่อสังเคราะห์กลยุทธ์เชิงพุทธธรรมที่ผู้นำประเทศนำมาใช้ในการบริหารประเทศ

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล อันได้แก่ 1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูล ในกรณีศึกษา หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช นายอานันท์ ปันยารชุน 2. การใช้เอกสาร (document) โดยการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ งานวิจัย และเอกสาร ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อและขอบเขตการวิจัย ซึ่งเป็นการศึกษาจากข้อมูลที่มีอยู่แล้ว ในเอกสารสามารถจำแนกตามที่มาของเอกสารได้ใน 2 ลักษณะคือ เอกสารขั้นต้นหรือขั้นปฐมภูมิ (primary documents) คือเอกสารที่เป็นข้อมูลหรือหลักฐานโดยตรง ซึ่งเป็นต้นฉบับ เช่น พระไตรปิฎก เอกสารสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี สำนักนายกรัฐมนตรี เอกสารทางประวัติศาสตร์ กฎหมาย รัฐธรรมนูญ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ที่ผู้วิจัยนำเอกสารเหล่านี้มาสรุปและตีความ ทั้งนี้เอกสารขั้นต้นในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ แหล่งข้อมูลที่เป็นข้อมูลเชิงสัญลักษณ์ และข้อมูลที่เป็นลายลักษณ์อักษร เอกสารชั้นรองหรือขั้นทุติยภูมิ (secondary document) คือ เอกสารที่ปรุงแต่งแล้วโดยผู้เขียน หรือเป็นงานที่เขียนขึ้นใหม่ด้วยการอ้างอิง หรือข้อมูลหลักฐานที่มีอยู่แล้วนับตั้งแต่บันทึกทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับผู้นำบริหาร(ปกครอง)ประเทศที่ได้นำหลักพุทธธรรมมาใช้ ที่สามารถนำมาวิเคราะห์หรืออ้างอิง

นิยามศัพท์

หลักพุทธธรรม คือ พระธรรมวินัย ตามที่พระพุทธเจ้าได้ออกแบบและกำหนดเอาไว้ในพระพุทธศาสนาเพื่อความทั้งหมดของพระไตรปิฎก

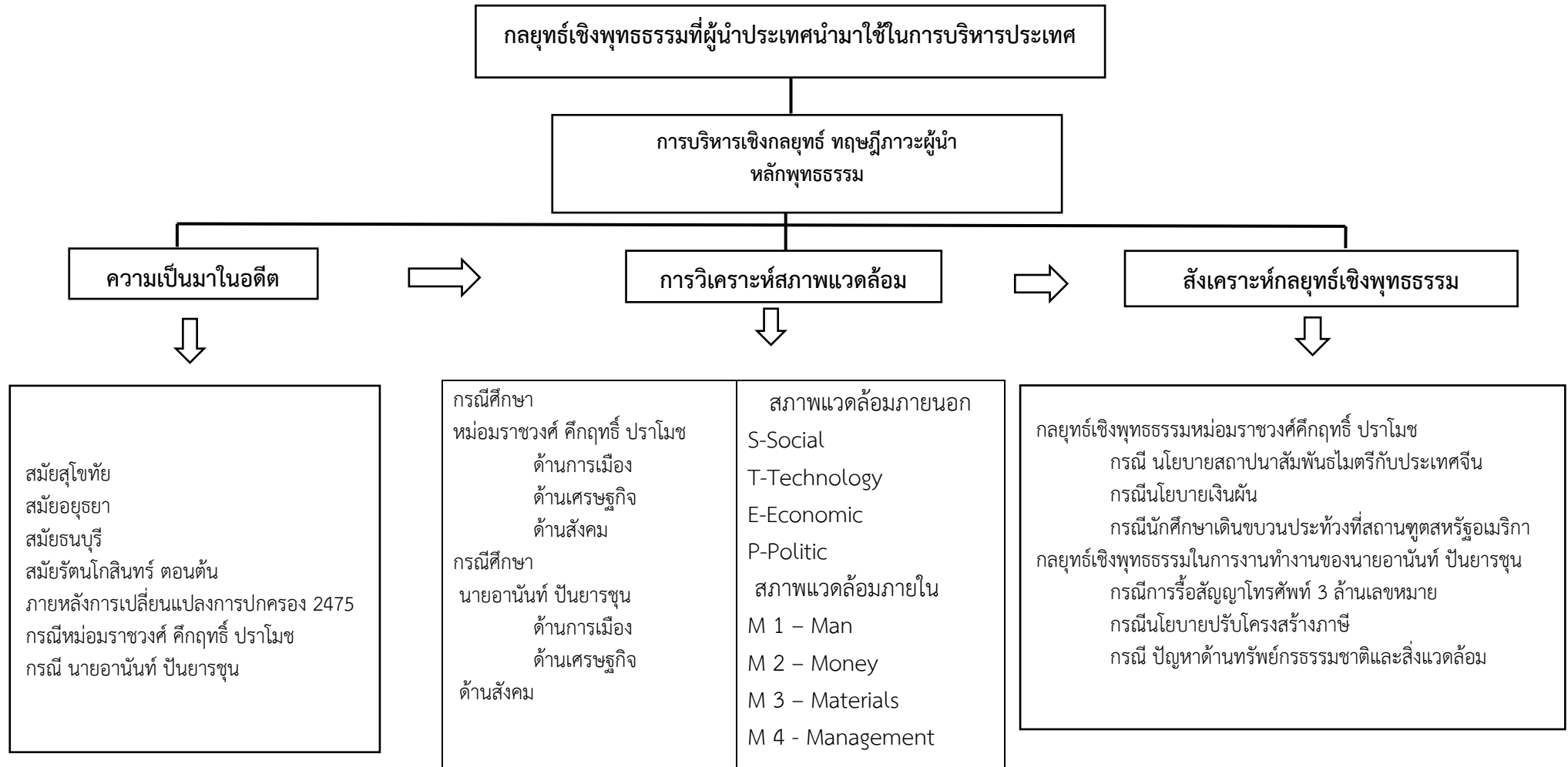
ผู้นำประเทศ คือ ผู้นำที่ได้รับการแต่งตั้ง ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ได้แก่ หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช นายกรัฐมนตรี คนที่ 13 และนายอานันท์ ปันยารชุน นายกรัฐมนตรี คนที่ 18

ความเป็นมา คือ ความเป็นมาของผู้นำประเทศในการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารประเทศ

สภาพแวดล้อม คือ บริบทในการบริหารประเทศของผู้นำประเทศใน 3 ด้านคือ ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม

กลยุทธ์เชิงพุทธธรรม คือ วิธีการที่ผู้นำประเทศนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารประเทศ

กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดที่เกี่ยวกับกลยุทธ์

ความหมายของกลยุทธ์(Strategic) กลยุทธ์ หมายถึง แผนการที่คิดขึ้นอย่างรอบคอบ มีลักษณะเป็นขั้นเป็นตอน มีความยืดหยุ่นพลิกแพลงได้ตาม สถานการณ์ มุ่งหมายเพื่อเอาชนะคู่แข่งหรือเพื่อหลบหลีกอุปสรรค ต่างๆ จนสามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ กลยุทธ์มี ความหมายเดียวกันกับคำว่า ยุทธศาสตร์ ใช้ในความหมายที่เกี่ยวข้องกับการรบ มาจากภาษาอังกฤษว่า Strategy ใช้ในยุค แรกเกี่ยวกับการทหารและการสงคราม หมายถึงศิลปะในการวางแผนยุทธศาสตร์และการรบเพื่อเอาชนะศัตรู มีรากศัพท์มา จากภาษากรีกว่า Strategia หมายถึง การบัญชาการกองทัพ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2549) ในทางประวัติศาสตร์ แนวคิดเชิงกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ ถือกันว่าตำราพิชัยสงครามของซุนวู นักยุทธศาสตร์ชาวจีนเมื่อประมาณ 2,400 ปีมาแล้ว มี ชื่อเสียงและได้รับการอ้างอิงมากที่สุด โดยฉบับภาษาอังกฤษชื่อว่า The Art of War สำหรับการบริหารทั่วไปและการ บริหารธุรกิจ ความสนใจในการใช้กลยุทธ์เพื่อวางแผนธุรกิจเกิดขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1950 เมื่อมูลนิธิฟอร์ด ภายใต้การนำของ โรเบิร์ต แมคนามารา (Robert McNamara) อดีตผู้บัญชาการทหารสูงสุดของสหรัฐอเมริกาในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง ร่วมกับมูลนิธิคาร์เนกี (Carnegie Foundation) ได้สนับสนุนให้นักวิชาการของมหาวิทยาลัยต่างๆ วิจัยเชิงประยุกต์ยุทธศาสตร์ ทางทหาร เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนทางการบริหาร ปรกรณ์ ปริยากร. (2544) ขณะที่ เฮนรี มินท์เบิร์ก (Henry Mintzberg) ศาสตราจารย์ทางด้านการบริหารของมหาวิทยาลัยแมคกิลในประเทศ แคนาดา ให้ความหมายของคำว่ากลยุทธ์โดยใช้หลัก 5Ps อธิบาย ดังนี้ 1) กลยุทธ์คือ แผน (Strategy is a plan = P1) หมายถึง กิจกรรมต่างๆ กำหนดกลยุทธ์เพื่อใช้เป็นสิ่ง กำหนดทิศทางหรือเป็นแนวทางการดำเนินงานในอนาคตหรือเป็นวิถีทางที่จะก้าวเดินจากที่หนึ่งไปยังที่หนึ่ง ตามความหมาย นี้องค์กรทุกประเภทล้วนมีกลยุทธ์เพื่อรับมือกับ สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพราะทุกองค์กรจะมีแนวทางการดำเนินงานของ ตน ดังนั้นกลยุทธ์ในความหมายนี้ก็คือแผนนั่นเอง 2) กลยุทธ์ คือ แบบแผนหรือรูปแบบ (Strategy is a pattern = P2) กลยุทธ์ในความหมายนี้ เป็นเรื่อง ที่เกี่ยวกับแบบแผนด้านพฤติกรรมในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องในแต่ละช่วงเวลา นั่นคือในการวางแผนงานในอนาคตจำเป็น จะต้องคำนึงหรือเชื่อมโยงกับแผนงานและบทบาทในอดีต ซึ่งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติตักตวงผลึกจนมีความเชี่ยวชาญในรูปแบบต่าง ๆ 3) กลยุทธ์ คือ การกำหนดฐานะหรือตำแหน่ง (Strategy is position = P3) ตามความหมายนี้ กลยุทธ์ คือการกำหนดความสำคัญของฐานะหรือตำแหน่งของกิจการในสนามการแข่งขัน สินค้าหรือกิจกรรมที่เสนอออกไปจำเป็นต้อง เหมาะสมกับความต้องการของลูกค้าหรือผู้รับบริการแต่ละประเภท 4) กลยุทธ์ คือ ทศนภาพ (Strategy is a perspective = P4) กลยุทธ์ตามความหมายนี้เน้นความสำคัญ ของการพิจารณาสภาพที่แท้จริงภายในองค์กร หรือคุณลักษณะที่น้ำจะเป็นขององค์กร นั่นคือ ทศนภาพ หมายถึงวิธีการ ดำ เนินงานที่ต้องการให้คนในองค์กรยึดถือร่วมกัน 5) กลยุทธ์ คือ กลวิธีในการเดินหมาก (Strategy is a ploy =P5) เป็นความหมายที่ เฉพาะเจาะจงอย่าง ยิ่งในสถานการณ์ที่มีการต่อสู้แข่งขัน ซึ่งสิ่งที่ทุกคนต้องการคือการเอาชนะ ดังนั้นทุกฝ่ายจึงวางกลยุทธ์โดยคำนึงถึงการใช้ ุบายในการดำเนินงาน หรือกลวิธีในการเดินหมากเดินเกมเพื่อเอาชนะฝ่ายตรงข้ามให้ได้ นอกจากนั้น

สรุปได้ว่า กลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ คือวิธีการอันแยบคายแผนการที่ดีในการทำงานด้วยความยืดหยุ่น ให้บรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้เพื่อให้ชนะคู่แข่งหรือให้องค์กรพัฒนาไปข้างหน้า

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารเชิงกลยุทธ์

ความหมายของการบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) จินตนา บุญบงการ และณัฐพันธ์ เจริญนันท์.(2549) ให้ความหมาย การจัดการเชิงกลยุทธ์หมายถึง กระบวนการที่ประกอบไปด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและข้อมูลสำคัญของธุรกิจที่ใช้ในการประกอบการตัดสินใจ การวางแผนทางการ

ดำเนินงาน และควบคุมการปฏิบัติงานเชิงกลยุทธ์ขององค์กร เพื่อที่จะสร้างความมั่นใจว่าองค์กรสามารถที่จะดำเนินการได้อย่างสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ตลอดจนสามารถมีพัฒนาการและสามารถแข่งขันในอุตสาหกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สมบัติ อารังธัญวงศ์ (2545) ได้ให้ความหมายของการวางแผนเชิงกลยุทธ์ว่า เป็นการวางแผนกิจกรรมที่ เกี่ยวข้องกับการคาดการณ์สิ่งที่ จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยใช้ข้อมูลในการ วิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ และการกำหนดชุดของกิจกรรมที่ จะนำไปปฏิบัติให้เหมาะสม เพื่อให้โรงเรียนอยู่ในฐานะที่ดีที่สุด มีความพร้อมและมีสมรรถนะที่ จะตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่อาจ เกิดขึ้นในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ เลสลีย์ และบายร์ส Leslie and Byars, (2000) ได้กล่าวว่า การจัดการเชิงกลยุทธ์ เป็นการกำหนดการปฏิบัติการที่เหมาะสม และมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่องของแผนเชิงกลยุทธ์ โดยกำหนดทิศทางและการทำงานในระยะยาวขององค์กร ดังนั้นการจัดการเชิงกลยุทธ์จึงมีการพัฒนาแผนเชิงกลยุทธ์ และปรับให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ เพียร์ซ และโรบินสัน Pearce and Robinson, (2000) ได้ให้ความหมาย การจัดการเชิงกลยุทธ์ ไว้ว่าหมายถึง กระบวนการตัดสินใจและการปฏิบัติต่างๆ ที่จะส่งผลต่อการวางแผนและการปฏิบัติตามแผน โดยวิธีการเหล่านั้นจะสามารถช่วยให้องค์กรประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ รอบบินส์ และคูลเตอร์ Robbins and Coulter, (2007) ให้ความหมาย การจัดการเชิงกลยุทธ์ คือ กิจกรรมต่างๆ ที่ผู้บริหารกระทำเพื่อให้ได้กลยุทธ์ขององค์กร โดยจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการจัดการที่เป็นพื้นฐานขององค์กร คือการวางแผน การจัดองค์กร การนำและการควบคุม โดยเพิ่มและเน้นการวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในองค์กร เพื่อให้ทราบสถานะขององค์กรเพื่อกำหนดกลยุทธ์อย่างเหมาะสมก่อนนำไปปฏิบัติต่อไป

สรุป การบริหารเชิงกลยุทธ์หรือการจัดการเชิงกลยุทธ์ หมายถึง กระบวนการตัดสินใจในการวางแผนที่เหมาะสมกับองค์กรและสภาพแวดล้อมขององค์กรเพื่อให้สามารถปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ตามวัตถุประสงค์ โดยมีการวิเคราะห์และประเมินปัจจัยทั้งภายในภายนอกที่เกี่ยวข้องกับองค์กรโดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้ได้แผนงานในการปฏิบัติ งานที่เหมาะสมก่อนที่จะนำแผนงานลงสู่การปฏิบัติ

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำ

องค์กรต้องมีผู้นำ เพราะผู้นำเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อองค์กร มีผู้นำ โดยเฉพาะถ้าผู้นำบุคคลนั้นเป็นผู้ที่ชอบพัฒนาขอบริเริ่ม ชอบเปลี่ยนแปลง ชอบทำในสิ่งที่ถูกต้อง ผู้นำนั้นมีหลายแบบ เรื่องผู้นำนี้ได้มีการกล่าวถึงกันมากตั้งแต่สมัยของ Plato และในสมัยปัจจุบันก็มีการกล่าวถึง เรื่องภาวะผู้นำ เป็นอย่างมากมาย อาจมีคำถามว่าผู้นำคือใครทำให้องค์กรต้องมีผู้นำ ความหมายและความสำคัญของผู้นำและภาวะผู้นำ เรื่องผู้นำนี้ได้มีการกล่าวถึงกันมากตั้งแต่สมัยของ Plato พุดถึง ใน ราชานพราชนิพนธ์ ในหนังสือที่มีชื่อว่า The Republic และในสมัยปัจจุบันหนังสือที่พุดถึง เรื่องภาวะผู้นำ และในส่วนของท่านพระธรรมปิฎก.(2546) กล่าวถึง ภาวะผู้นำ ความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศสรุปว่า ภาวะผู้นำ ก็คือ คุณสมบัติ เช่น สติปัญญาความดีงาม ความรู้ ความสามารถของบุคคล ที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกันและพากันไปสู่จุดหมายที่ดีงาม

การแบ่งประเภทของผู้นำตามการใช้อำนาจ จุมพล นิยมพานิช. (2551) ได้กล่าวไว้ว่าการพิจารณาในลักษณะนี้เป็นการพิจารณาจากการใช้อำนาจหน้าที่ในส่วนที่สัมพันธ์กับความเป็นผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นเกณฑ์ สามารถแบ่งได้ 3 แบบ 1. ผู้นำแบบอัตนิยม หรือผู้นำแบบเผด็จการ (Autocratic leadership) โดยทั่วไป ผู้มีลักษณะบุคลิกภาพแบบเผด็จการมักจะเป็นคนที่เคร่งครัดไม่รู้จักผ่อนผันผ่อนยาว ชอบใช้อำนาจเด็ดขาด ไม่ค่อยยอมปรับตัว มีความเห็นเป็นตัวของตัวเองมากเกินไป 2. ผู้นำแบบเสรีนิยม

(Laissez-Faire) หรือผู้นำแบบตามสบาย ลักษณะของผู้นำแบบนี้จะมีบุคลิกลักษณะแบบเสรีนิยมหรือแบบตามสบายโดยทั่วไปมักเป็นคนที่มีเหตุผล รู้ดีว่าอะไรเป็นผลประโยชน์ของตนไม่ต้องการให้มีการควบคุม รักอิสระเสรีภาพในด้านต่างๆ เชื่อว่าการมีลักษณะดังกล่าวจะช่วยทำให้คนแต่ละคนสามารถพัฒนาตนเองได้ดีที่สุด 3. ผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic Leadership) ผู้มีบุคลิกประชาธิปไตยนั้นมักได้แก่ บุคคลซึ่งมีความคิดเห็นเป็นของตนเอง เป็นคนที่ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้ง่าย มีความรับผิดชอบในสิ่งที่ทำลงไป มองโลกในแง่ดี มีศรัทธาและความหวังต่อชีวิต รู้จักประนีประนอม ไม่ชอบตัดสินใจขัดแย้งด้วยการใช้คำสั่งรุนแรงมีขันติธรรม อดทนรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นที่แตกต่างไปจาก

แนวคิดเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมที่นำมาใช้ในการบริหารประเทศ

ส่วนในทางพระพุทธศาสนาก็ได้กล่าวถึงการเกิดของผู้นำไว้ว่าพระพุทธองค์ทรงเห็นและเข้าใจในความเปลี่ยนแปลงของสิ่งทั้งปวง ท่านจึงได้อธิบาย การกำเนิดรัฐ และทรงแสดงให้เห็นว่ารัฐค่อย ๆ มีวิวัฒนาการขึ้นโดยธรรมชาติ จากไม่มีครอบครัวก็มีครอบครัว จากมีครอบครัวเป็นชุมชนและจากชุมชนก็พัฒนาเป็นรัฐ ซึ่งมีความขัดแย้งกัน แล้วในที่สุดก็จำเป็นต้องมี ผู้นำ หรือก็คือ มหาชนสมมติ เริ่มจากจุดมุ่งหมายของการเกิดรัฐในทางพระพุทธศาสนา ได้อธิบายไว้ใน อรรถกถาสุตต (ที.ปา.3/1/151) ว่ารัฐเกิดขึ้นเพื่อแก้ปัญหาของประชาชน และทำให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน หน้าที่ของผู้นำบริหาร(ปกครอง)ที่ปรากฏในกรณีอรรถกถาสุตต ประชาชนพร้อมใจกันมอบอำนาจให้ผู้นำก็จริงแต่ก็มีพันธสัญญาต่อกันว่า ผู้นำจะต้องใช้อำนาจการบริหาร(ปกครอง) โดยความเป็นธรรมเพื่อให้เกิด ความสงบสุข ความยุติธรรม และประชาชนจะแบ่งผลประโยชน์ให้แสดงให้เห็นว่าพุทธศาสนานั้นเชื่อว่าผู้นำที่จะบริหาร (ปกครอง) ไม่ว่าจะระดับไหนก็ต้องมีคุณธรรมและจริยธรรมมาก่อนเสมอ และ ที่สำคัญผู้นำควรบริหาร โดยใช้ หลักพุทธธรรมสร้างความสงบสุข ความยุติธรรมในการบริหารงาน

วิเคราะห์ความเป็นมาของผู้นำประเทศในการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารประเทศ

กรณีศึกษา หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ท่านเป็นผู้นำประเทศที่มีความรู้เรื่องหลักพุทธธรรมในการบริหาร (ปกครอง) ประเทศ เป็นอย่างดี ท่านมีคุณลักษณะของผู้นำตามหลักพุทธธรรมที่เรียกว่า จักขุมา คือเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ยาวและท่านได้ใช้วิสัยทัศน์ของท่านในการกำหนดนโยบายในการแก้ไขปัญหาได้เป็นอย่างดี และท่านยัง เป็นผู้นำที่มีความเชี่ยวชาญในหลายด้านไม่ว่าจะเป็นด้านการบริหารหรือจะเป็นด้านหลักธรรมในการบริหารและยังเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากมาย จะเห็นได้ว่าหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมชนั้นท่านเป็นผู้ที่สนใจศึกษาในหลักพุทธธรรมของพุทธศาสนาเป็นจนเป็นผู้มีความรู้ในระดับแตกฉานที่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นงานเขียนและยัง สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดีแม้ในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2511 ที่ก็ได้ใช้หลักพุทธธรรมมาแสดงให้เห็นเหตุและผลได้เป็นอย่างดี หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช ลักษณะการได้มาซึ่งตำแหน่งผู้นำของท่านนั้นเป็นการได้ มาแบบที่เรียกว่า ผู้นำเป็นทางการ (Formal Leadership) โดยท่านได้ตำแหน่งการบริหารงานประเทศและคณะรัฐบาลมา จากการเลือกตั้ง (Elected) ท่านจัดได้ว่าเป็นผู้มีความสามารถมากและมีลักษณะพิเศษคือเป็นผู้มีไหวพริบปฏิภาณในการตัดสินใจและพิจารณาในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

กรณีศึกษา นายอานันท์ ปันยารชุนโดยเมื่อท่านกล่าวถึงปัญหาคอร์รัปชัน ในประเทศไทย ท่านก็จะได้นำหลักพุทธธรรมมากล่าวอธิบายเพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาอยู่ตลอด และยังแสดงให้เห็นจุดยืนของท่านอย่างชัดเจนว่าท่านเป็น ผู้ที่ต่อต้านการคอร์รัปชันในสังคมไทยเป็นอย่างมาก และท่านยังมีคุณลักษณะแบบนิสสัยสัมปันโน คือ นั้นเป็นผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีความสามารถในการผูกใจคนและเจรจาเก่ง นายอานันท์ ปันยารชุน ได้รับการเลือกให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในขณะที่บ้านเมืองในขณะนั้นกำลังมีปัญหา

การยึดอำนาจจากกลุ่มทหาร ซึ่งในกรณีนี้สามารถอธิบายได้ด้วยตัวแบบภาวะผู้นำตามสถานการณ์ ของ Fiedler โดยอธิบายได้ว่านายอานันท์ ปันยารชุนได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในขนาดนั้นเพราะ คณะทหารในขนาดนั้นมองว่านายอานันท์ ปันยารชุน นั้นเป็นบุคคลที่มีความสามารถตอบโจทย์ของ สถานการณ์ของสังคมในขนาดนั้นเพราะถูกมองว่าจะมาเป็นผู้ที่สามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่มใน ขนาดนั้นและเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์เป็นที่ยอมรับและมีภาพลักษณ์อันดี ลักษณะการได้มาซึ่ง ตำแหน่งของผู้นำของนายอานันท์ ปันยารชุนในขนาดนั้น เรียกว่า ผู้นำเป็นทางการ (Formal Leadership) โดยท่านได้รับตำแหน่งเป็นทางการในการบริหารงานและได้รับตำแหน่งมาจาก การแต่งตั้ง (Appointed) โดย ผู้นำในลักษณะนี้นั้นหมายถึงได้รับให้ปฏิบัติหน้าที่โดยผู้บริหารระดับสูงขึ้นไปเห็นสมควรแต่งตั้งให้ทำงาน อาจ เพราะมีลักษณะบางอย่างโดดเด่นเป็นพิเศษหรือการแต่งตั้งที่อาจจะเหมาะสมในบางสถานการณ์ในขนาดนั้น

วิเคราะห์สภาพแวดล้อมในการบริหารของผู้นำประเทศ

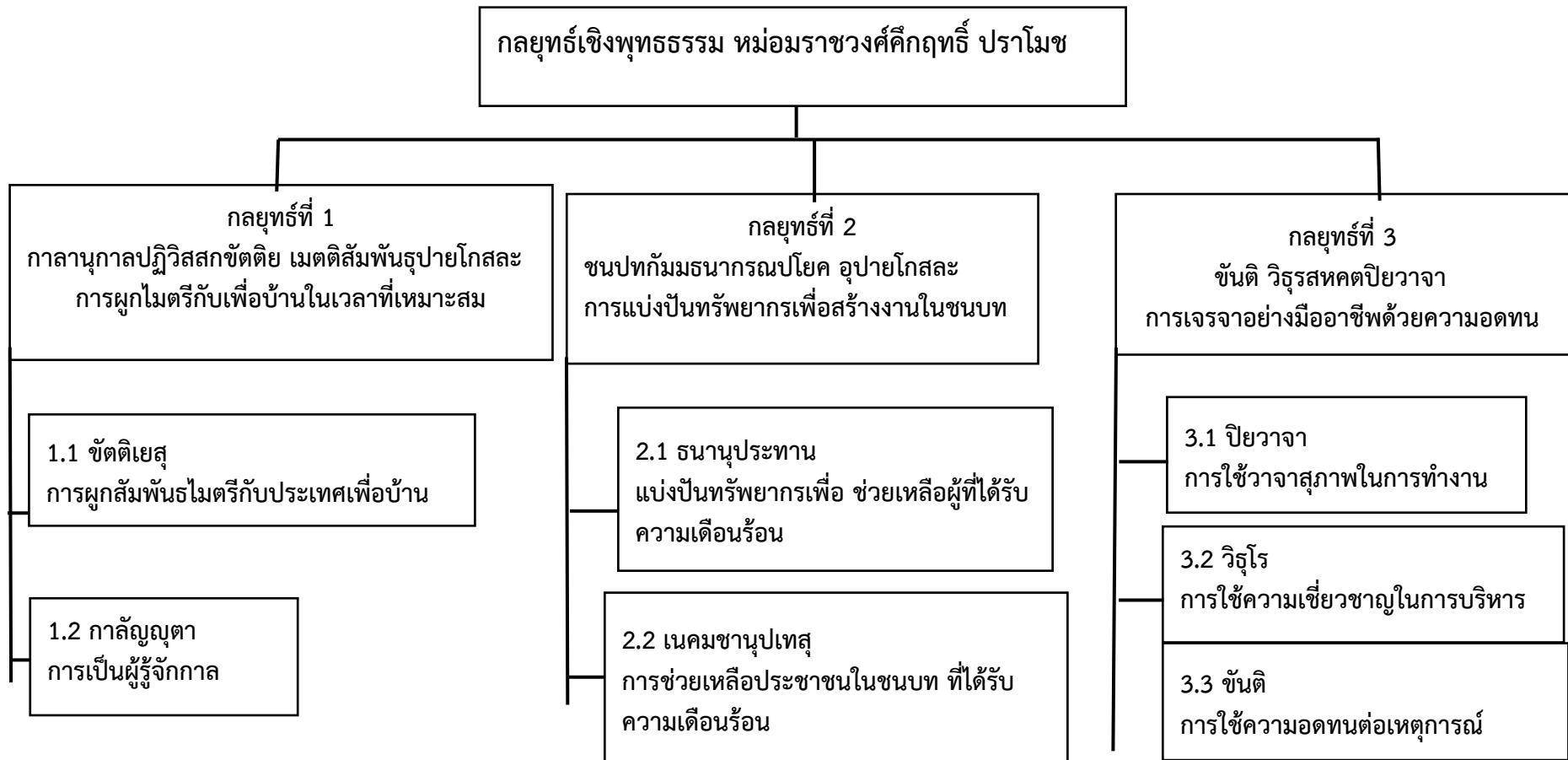
สภาพแวดล้อมในกรณีหม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้เกิดวิกฤตการณ์และความขัดแย้งในสังคม เป็นความขัดแย้งนานปีการ เนื่องมาจากการแสดงออกซึ่งเสรีภาพต่าง ๆ ในด้านความเชื่อและอุดมการณ์ทั้งที่ เป็นอุดมการณ์ต่อต้านจักรพรรดินิยมอเมริกา และยังมีปัญหาการเข้ามาของลัทธิคอมมิวนิสต์และเรื่องของ การเกษตร ชาวไร่ชาวนา ส่วนใหญ่กำลังประสบกับทุกข์ยากด้วยเหตุที่การเพาะปลูก เช่น กรณี นโยบาย สถาปนาสัมพันธไมตรีกับประเทศจีน กรณี นโยบายเงินผัน กรณี นักศึกษาเดินขบวนประท้วงที่สถานทูต สหรัฐอเมริกา สภาพแวดล้อมในกรณีนายอานันท์ ปันยารชุน ได้เกิดปัญหาการประมวลสัมปทานของรัฐ ระบบ ภาษีที่มีปัญหาและมีช่องโหว่มาก และยังมีปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่นกรณีการรื้อ สัญญาโทรศัพท์ 3 ล้านเลขหมาย กรณีนโยบายปรับโครงสร้างภาษี กรณี ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม

สังเคราะห์กลยุทธ์เชิงพุทธธรรมที่ผู้นำประเทศนำมาใช้ในการบริหารประเทศ

กรณีศึกษา หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช กรณี นโยบายสถาปนาสัมพันธไมตรีกับประเทศจีน กล ยุทธ์ที่ (1) กาลานุกาลปฏิวิสสกัตติย เมตติสัมพันธูปายโกสละ การผูกไมตรีกับเพื่อนบ้านในเวลาที่เหมาะสม คือ การเลือกใช้วิธีการผูกสัมพันธไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยมีการส่งทูตไปเจริญสัมพันธไมตรี ด้วยการสร้างความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน และมีการพูดคุยและให้คำมั่นสัญญาต่อการ โดยเลือกเวลาที่เหมาะสมและ ทันทต่อสถานการณ์ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือการรักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติ 1.1) ขัตติเยสุ การผูก สัมพันธไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้าน การส่งทูตไปเจริญสัมพันธไมตรี ผูกสัมพันธไมตรีกับประเทศเพื่อนบ้าน การ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันเพื่อรักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติ 1.2) กาลัญญุตตา การเป็นผู้รู้จักกาล การ เลือกเวลาได้เหมาะสม การตัดใจที่ทันต่อสถานการณ์ในการแก้ไขปัญหาเพื่อรักษาผลประโยชน์ของ ประเทศชาติ กรณีนโยบายเงินผัน กลยุทธ์ที่ (2) ขนปทกัมมธนากรณบโยค อุปายโกสละ การแบ่งปันทรัพยากร เพื่อสร้างงานในชนบทโดยผันเงินจากส่วนกลางไปช่วยชนบท เพื่อเป็นการช่วยเหลือประชาชนในชนบท โดยได้ แบ่งปันทรัพยากรคือเงินงบประมาณ เพื่อ ช่วยเหลือผู้ที่กำลังได้รับความเดือดร้อนให้มีความสำคัญกับการพัฒนา ทางเศรษฐกิจและสร้างงานในชนบท ได้กำหนด เพื่อพัฒนาท้องถิ่นและชนบท โดยมอบให้ผู้บริหารราชการส่วน ท้องถิ่นนำไปพัฒนากิจกรรมด้วยตนเองตามที่เห็นเหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน รวมถึงการประกันราคาพืชผลการเกษตร เพื่อเป็นการกระจายความเสมอภาค ทางเศรษฐกิจที่เป็นรูปธรรม โดยมุ่งกระจายความเสมอภาคในทางเศรษฐกิจและสังคมแก่ประชาชน เฉพาะอย่างยิ่งชาวนา และเกษตรกรที่ เป็นประชากรส่วนใหญ่ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น นั่นเอง 2.1) ธนานุปะทาน แบ่งปันทรัพยากรเพื่อ ช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนการผันเงินงบประมาณจากส่วนกลางไปช่วยชนบทโดยมุ่งกระจายความเสมอ

ภาคในทางเศรษฐกิจและสังคมแก่ประชาชน 2.2) เนคมชานุปเทศ การช่วยเหลือประชาชนในชนบท ที่ได้รับความเดือดร้อน การสร้างงานเพื่อช่วยเหลือประชาชนในชนบทโดยมอบให้ผู้บริหารราชการส่วนท้องถิ่นนำไปพัฒนากิจการด้วยตนเองตามที่เห็นเหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน รวมถึงการประกันราคาพืชผล เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

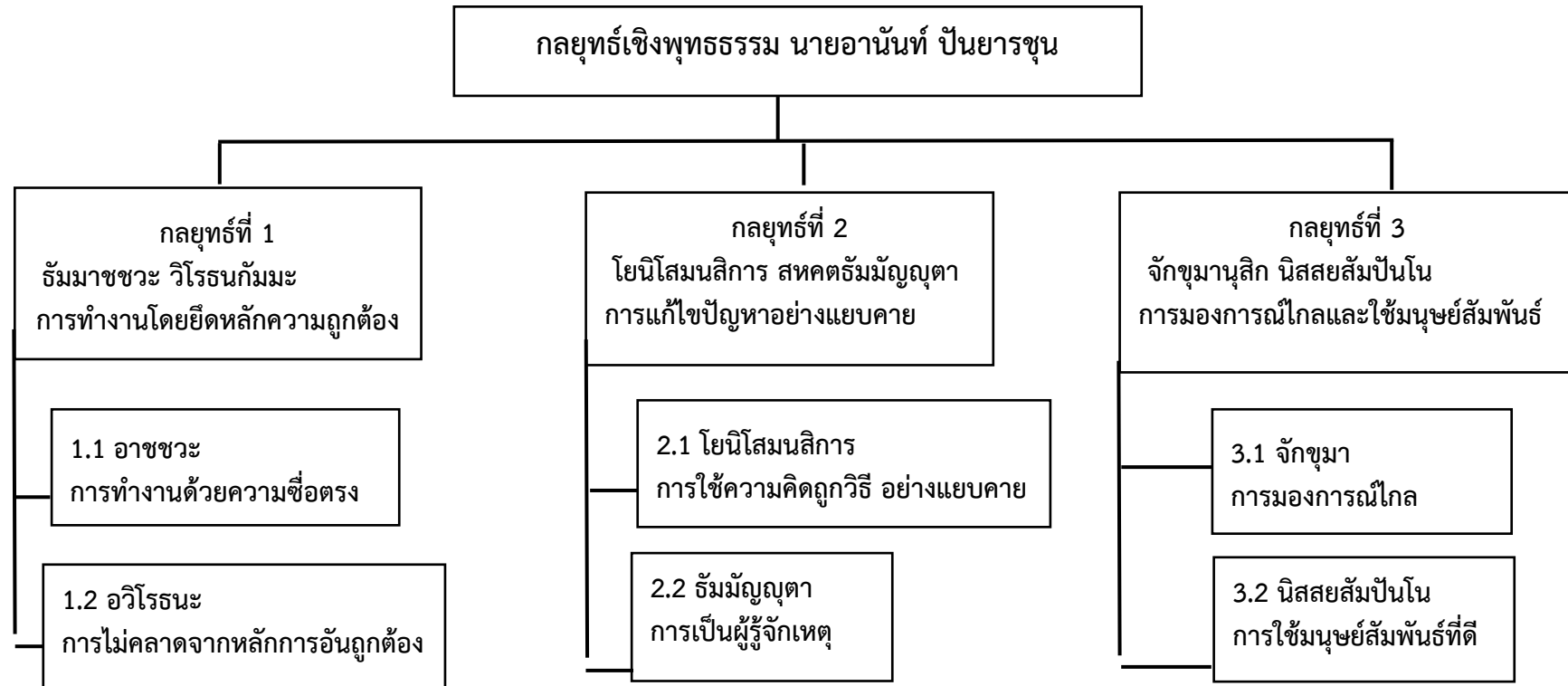
สามารถสรุปเป็นตารางผัง กลยุทธ์เชิงพุทธธรรม ได้ดังนี้

กรณีศึกษา นายอานันท์ ปันยารชุน กรณีการรื้อสัญญาโทรศัพท์ 3 ล้านเลขหมาย กลยุทธ์ที่ (1) อัมมาชวะ วิโรธนัมมะ การทำงานโดยยึดหลักความถูกต้องโดยใช้วิธีการทำงานด้วยความซื่อตรง ความโปร่งใส ที่ โดยในทุกขั้นตอนของกระบวนการทำงานล้วนเปิดโอกาสให้สาธารณชนรับรู้โดยผ่านสื่อมวลชนทุกแขนงอย่างเข้มข้นและจริงใจตลอด ไม่ว่าจะเป็นอะไรจะเกิดขึ้นกับคณะทำงาน หรือคณะทำงานจะทำอะไร ประชุมกันอย่างไร ใครคิดอะไรใครพูดอย่างไร ใครแสดงออกอย่างไรทุกอย่างล้วนอยู่ในสายตาของสื่อมวลชน ประชาชนรับรู้หมด และได้ยึดหลักความชอบธรรมและยุติธรรมหลักการทำงานที่ถูกต้องเพื่อประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติ ไม่คลาดจากธรรมหรือหลักการอันถูกต้อง 1.1) อาชวะ การทำงานด้วยความซื่อตรง การทำงานด้วยความซื่อตรง ด้วยความโปร่งใสในทุกขั้นตอน เปิดให้สื่อมวลชน ประชาชนรับรู้ทุกขั้นตอน ทุกกระบวนการ โดยตลอด 1.2) อวิโรธนะ การไม่คลาดจากหลักการอันถูกต้อง การยึดหลักความชอบธรรมและยุติธรรม ทำงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ

กรณี นโยบายปรับโครงสร้างภาษี กลยุทธ์ที่ (2) โยนิโสมนสิการ สหคตธัมมัญญตา การแก้ไขปัญหาอย่างแยบคาย แก้ปัญหาที่เหมาะสมโดยต้องเข้าใจสาเหตุของปัญหาเป็นอย่างดีและสามารถคิดแก้ปัญหาได้ อย่างแยบคายตรงจุดและชัดเจนเหมาะสม กับปัญหาที่ประเทศกำลังเผชิญได้ โดยเน้นเพื่อการพัฒนาประเทศชาติเป็นสำคัญ 2.1) โยนิโสมนสิการ การใช้ความคิดถุวิธี อย่างแยบคาย การคิดแยกแยะปัญหาได้ อย่างชัดเจน และคิดแก้ไขปัญหาได้ตรงจุดชัดเจนเหมาะสม 2.2) ธัมมัญญตา การเป็นผู้รู้จักเหตุ การเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาเป็นอย่างดีว่ามีสาเหตุมาจากอะไร กรณี ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กลยุทธ์ที่ (3) จักขุมานุสิก นิสสยสัมปันโน การมองการณ์ไกลและใช้มนุษยสัมพันธ์ การมองการณ์ไกล การมีวิสัยทัศน์ และมีความเข้าใจสามารถมองได้ว่าประเทศประสบปัญหาอะไรและควรแก้ไขอย่างไร และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีผูกใจคนและเจรจาเก่ง มีบุคลิกสุภาพและสามารถประสานงานในการทำงานร่วมกันได้ในทุกระดับ เพื่อประโยชน์ในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย 3.1) จักขุมา การมองการณ์ไกล การวิสัยทัศน์มีความเข้าใจสามารถมองได้ว่าประเทศประสบปัญหาอะไรและควรแก้ไขอย่างไร 3.2) นิสสยสัมปันโน การใช้มนุษยสัมพันธ์ที่ดี การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีผูกใจคนและเจรจาเก่ง มีบุคลิกสุภาพและสามารถประสานงานในการทำงานร่วมกันได้ในทุกระดับ

สามารถสรุปเป็นตารางผัง กลยุทธ์เชิงพุทธธรรม ได้ดังนี้

ภาพผัง กลยุทธ์เชิงพุทธธรรม นายอานันท์ ปันยารชุน

สรุปผลการวิจัย

ในประเทศไทยปรากฏหลักฐานว่าในการบริหาร (ปกครอง) ประเทศตั้งแต่ในสมัย สุโขทัย อยุธยา กรุงธนบุรี จนมาถึงยุครัตนโกสินทร์ ต่อต้น ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ก็ได้มีการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารประเทศโดยตลอดมาของผู้นำ ผลการวิจัยสภาพแวดล้อมการที่ผู้นำประเทศนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารประเทศ พบว่ากรณี หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้นำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารประเทศ ใน 3 ด้านการเมือง กรณี นโยบายสถาปนาสัมพันธไมตรีกับประเทศจีน ด้านเศรษฐกิจ กรณี นโยบายเงินผัน ด้านสังคม กรณี นักศึกษาเดินขบวนประท้วงที่สถานทูตสหรัฐอเมริกา และในกรณี นายอานันท์ ปันยารชุน ใน 3 ด้าน เช่นกันคือ ด้านการเมือง กรณีการรื้อสัญญาโทรศัพท์ 3 ล้านเลขหมาย ด้านเศรษฐกิจ กรณีนโยบายปรับโครงสร้างภาษี ด้านสังคม กรณี ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ผลการสังเคราะห์กลยุทธ์เชิงพุทธธรรมที่ผู้นำประเทศนำมาใช้ในการบริหารประเทศ กรณี หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช พบว่าท่านได้ใช้ กลยุทธ์ที่ (1) กาลานุกาลปฏิวิสสกชัตติย เมตติสัมพันธูปายโกสละ การผูกไมตรีกับเพื่อนบ้านในเวลาที่เหมาะสม กลยุทธ์ที่ (2) ชนปทกัมมธนากรณปิโยค อุบายโกสละ การแบ่งปันทรัพยากรเพื่อสร้างงานในชนบท กลยุทธ์ที่ (3) ชันติ วิธูรสหคตปิยวาจา การเจรจาอย่างมีอหิด้วยไมตรี อุดหนุน กรณีนายอานันท์ ปันยารชุน พบว่าท่านได้ใช้ กลยุทธ์ที่ (1) อัมมาชชวะ วิโรธนกัมมะ การทำงานโดยยึดหลักความถูกต้อง กลยุทธ์ที่ (2) โยนิโสมนสิการ สหคตธัมมัญญูตา การแก้ไขปัญหาอย่างแยบคาย กลยุทธ์ที่ (3) จักขุมานุสิก นิสสยสัมปันโน การมองการณ์ไกลและใช้มนุษย์สัมพันธ์

บรรณานุกรม

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2549). **การคิดเชิงวิพากษ์ Critical Thinking**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : ซัคเซส มีเดีย.
- จินตนา บุญบงการ และณัฐพันธ์ เขจรนันท์ . (2549). **การจัดการเชิงกลยุทธ์ Strategic management**. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น
- จุมพล หนีพานิช. (2551). **ผู้นำอำนาจและการเมืองในองค์กร**. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมวิธีราช.
- ปกรณ ปรียากร. (2544). **การวางแผนกลยุทธ์ แนวคิดและแนวทางเชิงประยุกต์**. กรุงเทพฯ : เสมาธรรม
- พระธรรมปิฎก. (ป.อ. ปยุตโต). (2546). **ภาวะผู้นำ: ความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ธรรมสภา
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2545). **การบริหารโครงการ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : เสมาธรรม
- สมบูรณ์ สุขสำราญ. (2534). **รายงานผลการวิจัยเรื่องพุทธศาสนากับความชอบธรรมทางการเมือง : กรณีเปรียบเทียบประเทศไทย ลาว และกัมพูชา**. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัยฝ่ายวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Mintzberg, Henry. (1989). **Mintzberg on management : inside our strange world of organizations**. New York : Free Press
- Leslie and Byars. (2000). **Human Resource Management**. Irwin : McGraw-Hill.
- Pearce, J.A & Robinson, R.B. (2000). **Strategic management**. NJ : McGraw-Hill.
- Robbins, S. P., & Coulter, M. K. (2007). **Fundamentals of Management**. (9 th ed.). Upper Saddle River, NJ : Pearson -Prentice Hall.